

ประโยค ป.ธ.๓
ปัญหาและเฉลย บาลีไวยากรณ์
สอบวันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๒

๑. สระในบาลีภาษามีเท่าไร ๆ อะไรบ้าง ๆ สระเช่นไร จัดเป็นครุ ๆ
๑. สระในบาลีภาษามี ๘ ตัว ๆ คือ อ อา อิ อี อุ อู เอ โอ ๆ สระที่เป็นที่ขะล้วนเช่นนี้คือ อา อี อู เอ โอ และสระที่เป็นรัสสระคือ อ อิ อุ ที่มีพยัญชนะสังโยค และนิคคหิตอยู่เบื้องหลัง จัดเป็นครุ มีเสียงหนัก เหมือนคำว่า ฎปาโล มนุสสินโท โกเสยโย เป็นต้น ๆ
๒. ที่ขะสระสนธิ มีเท่าไร ๆ อะไรบ้าง ๆ ในที่เช่นไร จึงที่ขะสระหน้าได้ ๆ
อิทานวาทิ เป็นสนธิอะไร ๆ ตัดและต่ออย่างไร ๆ
๒. ที่ขะสระสนธิ มี ๒ ๆ คือ ที่ขะสระหน้า อย่าง ๑ ที่ขะสระหลัง อย่าง ๑ ๆ ที่ขะสระหน้าในที่เช่นนี้คือ เมื่อลบสระหลังแล้ว ที่ขะสระหน้าได้ ตัวอย่างเช่น กิสฺ + อิติ ลบ อี ที่ อิต แล้วที่ขะสระหน้าได้ คือ ที่ขะ อุ ที่ กิสฺ เป็น อุ เป็น กิสฺ หรือ สาธฺ + อิติ เป็น สาธฺติ เป็นต้น หรือมีพยัญชนะอยู่หลัง ที่ขะสระหน้าได้ ตัวอย่างเช่น มฺนิ + จเร เป็น มฺนิจเร ๆ
อิทานวาทิ เป็นโลปสระสนธิ และ ที่ขะสระสนธิ ๆ ตัดเป็น อิทานิ + เอว + อหิ
ระหว่าง อิทานิ + เอว สระหน้าและสระหลังไม่มีพยัญชนะอื่นคั่นในระหว่าง ลบสระหน้าคือ อี ที่ อิทานิ ต่อเป็น อิทานว
ระหว่าง อิทานว + อหิ สระทั้งสอง คือ สระหน้าและสระหลังเป็นรัสสระมีรูปเป็น อเสมอกัน เมื่อลบ อ ที่ อิทานว แล้วต้องที่ขะสระที่ไม่ได้ลบ คือ อ ที่ อหิ เป็น อา ต่อเป็นอิทานวาทิ ๆ
๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้
 - ก. นามเช่นไร จัดเป็นสาธารณนาม ๆ
 - ข. สตุถาโร มีวิธีทำตัวอย่างไร ๆ
 - ค. ปณฺณรสี เป็นสังขยาชนิดไหน ๆ
 - ฌ. วิเสสนศัพท์พนามมีลักษณะอย่างไร ๆ
 - ง. ฆนฺเต, สายํ ในอภัยยศัพท์ เป็นนิบาตบอกอะไร ๆ

๓. ได้ตอบคำถามต่อไปนี้ คือ

- ก. นามที่ทั่วไปแก่ คน สัตว์ ที่ อื่นได้ เหมือนคำว่า มนุโส มนุษย์ ตีรจฉาโน สัตว์ ตีรจฉาน นครี เมือง เป็นต้น จัดเป็น **สาธารณนาม** ฯ
- ข. **สตถาโร** มีวิธีทำตัวอย่างนี้ คือ สตถาโร ศัพท์เดิมเป็น **สตถุ** ลง โย ปฐมวิภัติ ทุติยวิภัติ และอาลปนวิภัติ พหุจนะ เอา อู การันต์ ที่ สตถุ เป็น **อาร** มีรูปศัพท์ เป็น สตถาร แล้วเอา โย ปฐมวิภัติ ทุติยวิภัติ และอาลปนวิภัติ พหุจนะ เป็น **โอ** สำเร็จรูปเป็น **สตถาโร** ฯ
- ค. **ปณฺณรสี** เป็นสังขยาชนิดปุณฺณสังขยา ฯ
- ฌ. วิเสสนศัพท์นาม มีลักษณะอย่างนี้ คือ คล้ายๆ กับคุณนามแต่มีวิธีแจกไม่เหมือน คุณนาม ฯ
- ง. **ภนฺเต** เป็นนิบาตบอกอาลปนะ **สหายิ** เป็นนิบาตบอกกาล ฯ

๔. ในอาขยาด จัดวางกไว้อย่างไร ฯ อะไรบ้าง ฯ วางกไหนลงปัจจยอะไร ฯ

๔. ในอาขยาดจัดวางกไว้ ๕ ฯ คือ กัตตฺวาก ๑ กัมมวาก ๑ ภาววาก ๑ เหตุกัตตฺวาก ๑ เหตุกัมมวาก ๑ ฯ ในแต่ละวาก ลงปัจจย ดังนี้
- กัตตฺวาก ลงปัจจย ๑๐ ตัว คือ อ เอ ย ญ ณา นา ณาหา โอ ฌ ฌย
- กัมมวาก ลง ย ปัจจย กับทั้ง อิ อากม หน้า ย ด้วย
- ภาววาก ลง ย ปัจจย
- เหตุกัตตฺวาก ลงปัจจย ๔ ตัว คือ ฌ ฌย ณาเป ณาปย
- เหตุกัมมวาก ลงปัจจย ๑๐ ตัวนั้นด้วย ลงเหตุปัจจย คือ ณาเป ด้วย ลง ย ปัจจย กับทั้ง อิ อากม หน้า ย ด้วย ฯ

๕. รูปวิเคราะห์แห่งสาธนะ จัดเป็นเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ และจะกำหนดรู้ได้อย่างไรว่าสาธนะ นั้นๆ เป็นรูปอะไร ฯ **อปายคามิโน** (สตตา) ลงปัจจยอะไร ฯ เป็นรูปและสาธนะอะไร จงตั้งวิเคราะห์มาดู ฯ

๕. รูปวิเคราะห์แห่งสาธนะจัดเป็น ๓ ฯ คือ กัตตฺรูป ๑ กัมมรูป ๑ ภาวรูป ๑ ฯ และจะ กำหนดรู้ได้ว่าสาธนะนั้นๆ เป็นรูปอย่างไร คือ

รูปวิเคราะห์แห่งสาธนะใด เป็นกัตตฺวากก็ดี เป็นเหตุกัตตฺวากก็ดี สาธนะนั้นเป็น **กัตตฺรูป**

รูปวิเคราะห์แห่งสาธนะไต เป็นกัมมวาทกัฏฐิ เป็นเหตุกัมมวาทกัฏฐิ สาธนะนั้นเป็น
กัมมรูป

รูปวิเคราะห์แห่งสาธนะไต เป็นภาววาทกัฏฐิ สาธนะนั้นเป็นภาวรูป ๖
อุปายคามิโน (สตุตา) ลง ณี ปัจจัย เป็น กัตตุรูป กัตตุสาธนะ
วิ. อุปายํ คจจนตตีติ อาปายคามิโน (สตุตา)
หรือ เป็นกัตตุรูป กัตตุสาธนะ ลงในอรรถแห่งตัสสีละ
วิ. อุปายํ คจจนตติ สีเลนาติ อุปายคามิโน (สตุตา)
หรือเป็นสมาสรูป ตัสสีลสาธนะ
วิ. อุปายํ คนตุํ สีลเมเตสนตติ อุปายคามิโน (สตุตา) ๖

๖. อะไรชื่อว่าตัมปปริสสมาส ๖ ตัมปปริสสมาส กับ อัพยยีภาวสมาส ต่างกันอย่างไร ๖
อจจราสทสสปริวุโต (เทวปุตุโต) เป็นสมาสอะไรบ้าง จงตั้งวิเคราะห์มาตามลำดับ ๖
๖. นามศัพท์มี อ วิภัติเป็นต้น ในที่สุด ท่านย่อเข้าด้วยบทเบื้องปลาย ชื่อว่า ตัมปปริสสมาส ๖
ตัมปปริสสมาส กับ อัพยยีภาวสมาสต่างกันอย่างไร คือ
ตัมปปริสสมาสมิบทหลังเป็นประธาน ไม่ได้นิยมลิงค์และวจนะ ตัวอย่างเช่น สุขํ ปตุโต
สุขูปตุโต (ปุริโส บุรุษ) ถึงแล้วซึ่งสุข รูปे สณฺหา รูปสณฺหา ความสำคัญในรูป วเน ปุฬฺหํ
วนปุฬฺหํ ดอกไม้ในป่า

ส่วน อัพยยีภาวสมาส มิบทหน้าเป็นประธาน และเป็นอุปสรรคและนิบาต บทหลังเป็น
นปฺงสกลิงค์ เอกวจนะ ตัวอย่างเช่น นครสฺส สมิปํ อุปนฺครํ ที่ใกล้แห่งเมือง ชื่อว่าที่ใกล้แห่ง
เมือง ๖

อจจราสทสสปริวุโต (เทวปุตุโต) เป็น ตติยาตัมปปริสสมาส มี ฉัญฐิตัมปปริสสมาส เป็นภายใน
ตั้งวิเคราะห์ตามลำดับ ดังนี้

ฉ. ตัม. วิ. อจจรานํ สทสฺสํ อจจราสทสฺสํ

ต. ตัม. วิ. อจจราสทสฺเสน ปริวุโต อจจราสทสฺสปริวุโต (เทวปุตุโต) ๖

๗. ภาวตัทธิต เป็นนามหรือคุณ ๖ ต่างจากตัทสสัถิตัทธิตอย่างไรบ้าง ๖

เทสนากุสลตา ลงปัจจัยอะไร ๖ ในตัทธิตไหน ๖ จงตั้งวิเคราะห์มาดู ๖

๗. ภาวตัทธิต เป็นนาม ๖ ต่างจากตัทสสัถิตัทธิตอย่างไรคือ ภาวตัทธิตเป็นตัทธิตนาม ลง
ปัจจัย ๖ ตัว คือ ตต ญย ตตน ตา ญ กณฺ แทน ภาว ศัพท์ แปลว่า ความเป็นแห่ง...
ตัวอย่าง สหายตา ความเป็นแห่งสหาย เป็นต้น

ส่วน**ทัสสัถิตัทธิต** เป็น**ตัทธิตคุณ** ลงปัจจัย ๙ ตัว คือ วิ ส สี อิก อี ร วนตุ มนตุ
ณ แทน **อติ** ศัพท์ แปลว่า มี ตัวอย่าง **ปณฺหา อสฺส อติถิ ปณฺหา** ปัญญา ของชน
นั้น มีอยู่ เหตุนั้น ชนนั้น **ชื่อว่า**มีปัญญา เป็นต้น ฯ

เทศนากุสลตา ลง **ตา** ปัจจัย ใน**สมุหัตัทธิต** ฯ

วิ. **เทศนากุสฺลานํ สมุโห** **เทศนากุสลตา**

แปลว่า **ประชุม**แห่ง(บุคคลทั้งหลาย) **ผู้ฉลาด**ในการแสดง **ชื่อว่า** **เทศนากุสลตา**

(ประชุมแห่งบุคคลผู้ฉลาดในการแสดง)

หรือ ลง **ตา** ปัจจัย ใน**ภาวตัทธิต** ฯ

วิ. **เทศนากุสฺลสฺส ภาโว** **เทศนากุสลตา**

แปลว่า **ความเป็น**แห่งบุคคลผู้ฉลาดในการแสดง **ชื่อว่า** **เทศนากุสลตา**

(ความเป็นแห่งบุคคลผู้ฉลาดในการแสดง) ฯ

ให้เวลา ๓ ชั่วโมง